

hun ouders 'fout' waren geweest, dan werden zij veelvuldig uit verenigingen geweerd en bij sollicitaties achtergesteld of dan werden verlovingen verbroken en kwam het tot moeilijkheden in het huwelijk. Steun uit de samenleving kreeg deze geschonden groep niet – integendeel, het was die samenleving die, naarmate de bezettingsperiode meer aandacht kreeg, nieuw zout strooide in oude wonden. 'Niet de schuld, wel de straf' gaf een van die kinderen uit een 'fout' gezin aan zijn in '82 verschenen herinneringen¹ als titel mee – zo was het: schuldig waren die kinderen niet geweest, gestraft waren zij wél. 'Kinderen van 'goede' Nederlanders, die nog steeds lijden onder de gevolgen van de oorlog, kunnen', aldus in datzelfde jaar een tweede lid van deze groep, 'denken: het is de prijs voor de bevrijding. Maar wij lijden voor de kwade zaak. Iets troostelozers kun je je niet voorstellen.'² En een derde zei dat de 4 mei-herdenkingen op de scholen die hij had bezocht, 'doodgaan op z'n ergst' waren geweest.³

★

Wij zijn nu genaderd tot de herdenking in mei '85.

Herdenking in een veranderde wereld en een veranderd Nederland. Veertig jaren zijn er verstreken, in de ontwikkeling van het volk als geheel, in het leven van elk die de gehele tijd beleefde, boordevol gebeurtenissen die in de regel in het traditionele, soms in een daarvan afwijkend vlak vielen. Op welke wijzen nu en in welke mate werd de Tweede Wereldoorlog in mei '85 herdacht? Merkwaardig feit: er zijn in het gehele jaar maar twee dagen die in ons land uit meer dan vier eeuwen Nederlandse geschiedenis nationale betekenis hebben gekregen: 4 en 5 mei. Of moeten wij zeggen dat het er eigenlijk maar één is: de 4de?

Herdenking

In de periode september '44–mei '45 waren de verschillende delen des lands op verschillende data bevrijd – om ons tot de provinciale hoofd-

¹ Rinnes Rijke (ps. van Piet van Weelden): *Niet de schuld, wel de straf. Herinneringen van een NSB-kind.* ² *De Tijd*, 9 april 1982. ³ Stichting Icodo: *Psycho-sociale problematiek van de tweede generatie* (1982), p. 17.